

КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

СХВАЛЕНО

вченою радою КНЗ «ЧОПОПП
Черкаської обласної ради»
протокол №3 від 31 серпня 2022 року

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом КНЗ «ЧОПОПП
Черкаської обласної ради»
№77 від 21 вересня 2022 року

**РЕФЛЕКСИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА:
ВЕКТОР РОЗВИТКУ**

(тематичний курс підвищення кваліфікації за вибором
педагогічних працівників)

**Розробник: Андрющенко Тетяна
Костянтинівна**, завідувач кафедри
дошкільної освіти та професійного
розвитку педагогів КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради», доктор
педагогічних наук, професор
**Експерт: Черкашина Тетяна
Вікторівна**, професор кафедри
педагогіки, психології та освітнього
менеджменту комунального
навчального закладу «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради», доктор
педагогічних наук.

Пояснювальна записка

Актуальність програми тематичного курсу «Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку» (для системи післядипломної педагогічної освіти) зумовлена інтеграцією України в європейський освітній простір, інноваційними змінами, новими ролями педагога, окресленими Концепцією «Нова українська школа». Нова місія педагога передбачає усвідомлення й прийняття методологічних змін в освітній діяльності, готовність упроваджувати в практику інноваційні методи й технології навчання; актуалізує потребу в переосмисленні та перетворенні власного професійного досвіду відповідно до сучасних освітніх орієнтирів на основі механізмів рефлексії.

Програму тематичного курсу «Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку» розроблено відповідно до Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Національної стратегії розвитку освіти до 2021 року» (2013 р.), Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста (2020 р.). В останньому документі задекларовано перелік трудових функцій учителів, однією з яких є «Безперервний професійний розвиток», що конкретизується професійною компетентністю «Рефлексивна компетентність».

Мета курсу:

- розвивати рефлексивну компетентність педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти;
- сформувати вміння визначати індивідуальні потреби в удосконаленні професійної майстерності;
- удосконалити навички здійснення моніторингу власної педагогічної діяльності.

Завдання курсу:

Систематизувати знання щодо:

- сутності і структури рефлексивної компетентності педагога;
- засобів розвитку педагогом рефлексивної компетентності;
- механізмів педагогічної рефлексії і необхідності її проведення.

Сформувати вміння:

- аналізувати та оцінювати результати власної професійної діяльності з урахуванням результатів навчання учнів, стратегії розвитку закладу освіти;
- визначати сильні та слабкі сторони власної педагогічної діяльності, потребу в розвитку певних компетентностей (з урахуванням освітніх інновацій, освітніх запитів і потреб учнів тощо).

Розвинути установки до:

- відстеження зміни в системі освіти та враховувати їх у проєктуванні власної педагогічної діяльності та плануванні професійного розвитку;

Очікувані результати:

Знання сутності, структури і засобів розвитку рефлексивної компетентності педагога.

Розуміння механізмів педагогічної рефлексії і необхідності її проведення.

Вміння аналізувати та оцінювати результати власної професійної діяльності з урахуванням результатів навчання учнів, стратегії розвитку закладу освіти.

Готовність до проведення моніторингу власної педагогічної діяльності і розвитку необхідних компетентностей (з урахуванням освітніх інновацій, освітніх запитів і потреб учнів тощо).

Здатність до відстеження змін в системі освіти та врахування їх у проєктуванні власної педагогічної діяльності та професійного розвитку.

Навчальні заняття за Програмою проходять у формі онлайн-лекцій, онлайн-форумів, онлайн-практикумів, офлайн-діяльності.

Навчально-методичним забезпеченням Програми є:

- наукові друковані та електронні джерела з проблеми розвитку рефлексивної компетентності педагога;
- матеріали інтерактивних лекцій, практичних занять, початкових тренінгів;
- рекомендації щодо організації та змісту самостійної роботи педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти з використанням рекомендованих інформаційних та літературних джерел, можливостей дистанційного навчання (відеолекції, чати, он-лайн вправи, презентації тощо).

Профіль програми тематичного курсу «Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку»	
Обсяг навчального навантаження	1 кредит ЄКТС (30 академічних годин)
Заклад освіти	Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»
Рівень програми	Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти
А	Мета програми
	Розвинути рефлексивну компетентність педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти для здійснення ними моніторингу власної педагогічної діяльності та визначення індивідуальних потреб у вдосконаленні професійної майстерності.
В	Характеристика програми
1. <i>Функціональна спрямованість</i>	Підготовка педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти до моніторингу власної педагогічної діяльності і проєктування безперервного індивідуального професійного розвитку.
2. <i>Фокус програми</i>	Акцент програми робиться на: – презентацію педагогам сутності і структури рефлексивної компетентності педагога, механізмів педагогічної рефлексії; – розвиток вмінь та навичок педагога проводити моніторинг власної професійної діяльності та на основі його результатів планувати професійний розвиток; – розвиток здатності відстежувати зміни в системі освіти та враховувати їх у проєктуванні власної педагогічної діяльності.

3.	<i>Орієнтація програми</i>	Програма орієнтована на стимулювання педагогічних працівників дошкільної та загальної середньої освіти до безперервного професійного розвитку на основі педагогічної рефлексії для створення оптимальних умов щодо всебічного гармонійного розвитку дітей, забезпечення компетентнісного підходу до розвитку особистості кожної дитини, збалансованості знань, умінь, навичок, особистісних якостей і вольової поведінки дитини, організації сприятливого розвивального середовища.
4.	<i>Особливості та відмінності</i>	Програма реалізується у дистанційному режимі взаємодії викладача і слухачів і спрямована на розвиток у педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти рефлексивної компетентності. Програма курсу складається з 3 (трьох) навчальних модулів, які містять навчальні елементи (10 тем занять), які проводяться в онлайн та офлайн формі та мають практичне спрямування. Дистанційне онлайн навчання здійснюється з будь-якого пристрою з підключеною мережею Інтернет (стаціонарний комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон) за встановленим розкладом роботи в синхронному режимі. Дистанційне офлайн навчання може відбуватися за допомогою відповідних технічних засобів в асинхронному режимі у зручний для педагогів час. Тривалість дистанційного спецкурсу має такі варіанти: 1) 30 годин онлайн; 2) 16 годин онлайн, 14 години – офлайн. 3) 8 годин онлайн, 22 години – офлайн. Проходження навчання за програмою спеціального курсу «Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку» завершується відповідним тестуванням. Кожен здобувач за умови успішного навчання і проходження тестування отримує сертифікат.
5.	<i>Цільова група</i>	Цільовою групою програми є педагогічні працівники закладів дошкільної та загальної середньої освіти
С	Професійні вимоги та продовження навчання	
1.	<i>Професійні вимоги (компетенції)</i>	Визначає посадова інструкція
2.	<i>Продовження навчання</i>	Програма передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення професійних знань, умінь, навичок педагогічними працівниками закладів дошкільної та загальної середньої освіти у системі неформальної та інформальної освіти.
Д	Стиль та методика навчання	
1.	<i>Підходи до викладання та навчання</i>	Оновлення і поповнення професійних знань відбувається у процесі їх практичного застосування. Навчання проходить за дистанційною формою з використанням інформаційних і цифрових технологій: інтерактивні лекції (відео-лекції), навчальні тренінги, практичні завдання на вирішення педагогічних ситуацій

		та апробації конкретних методів і технік педагогічної рефлексії, активні посилання на інформаційні й літературні джерела, QR-коди, корисні матеріали для скачування, презентації, алгоритми дій, методичні рекомендації, поради.
2.	<i>Система оцінювання</i>	Оцінювання результатів навчання за Програмою здійснюється за шкалою «зараховано/не зараховано» на підставі перевірки результатів підсумкового комплексного тестування здобувачів освіти.
Е	Програмні компетентності	
1.	<i>Загальні</i>	Здатність до: – особистісного і професійного самовизначення, самоствердження і самореалізації впродовж життя; – безперервного професійного розвитку; – прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків; – творчого пошуку й реалізації нових ідей; – презентації результатів своєї професійної діяльності; – виявлення, постановки і вирішення проблем, справляння зі стресом; – застосування отриманих знань в практичній діяльності; – оцінювання і підтримки якості професійної діяльності.
2.	<i>Фахові (предметно-орієнтовані)</i>	– проявляти розуміння механізмів педагогічної рефлексії; – здатність застосовувати техніку «Вікно Джохарі» для проєктування власного професійного зростання; – спроможність створювати умови для реалізації знань про сутність і структуру рефлексивної компетентності педагога; – уміння забезпечувати включення методів педагогічної рефлексії (рефлексивна пауза, рефлексивний вихід, аналіз послідовності дій, категоризація, конструювання, схематизація, об'єктивація, рефлексивне повернення тощо) для підвищення якості освітнього процесу; – формувати вміння застосовувати методики самооцінювання рефлексивної компетентності педагога.
Ф	Зміст та навчальні елементи Програми	
	Рефлексивний підхід до розвитку професійної компетентності педагога. Історичні аспекти розвитку феномену «рефлексія». Рефлексивна педагогіка. Механізми педагогічної рефлексії. Сутність і структура рефлексивної компетентності педагога. Засоби розвитку рефлексивної компетентності педагога. Система методів, оптимальних для активізації професійної рефлексії педагога. Техніка «Вікно Джохарі» для виявлення перспектив власного професійного зростання. Рефлепрактикум як комплексна програма розвитку рефлексивно-креативних здібностей педагога. Діагностика рефлексивної компетентності педагога. Основні показники сформованості рефлексивної компетентності як особистісно-професійної якості педагога. Визначення рівня власної рефлексивної компетентності. Методики самооцінювання рефлексивної компетентності педагога.	
Г	Програмні результати навчання	
	– знання сутності, структури і засобів розвитку рефлексивної компетентності педагога.	

	– розуміння механізмів педагогічної рефлексії і необхідності її проведення. – вміння аналізувати та оцінювати результати власної професійної діяльності з урахуванням результатів навчання учнів, стратегії розвитку закладу освіти. – готовність до проведення моніторингу власної педагогічної діяльності і розвитку необхідних компетентностей (з урахуванням освітніх інновацій, освітніх запитів і потреб учнів тощо). – здатність до відстеження змін в системі освіти та врахування їх у проектуванні власної педагогічної діяльності та професійного розвитку. – спроможність забезпечувати рефлексивну активність на всіх етапах уроку, в різних життєвих ситуаціях.
--	---

**Навчально-тематичний план програми тематичного курсу
«Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку»
30 годин (1 кредит ЄКТС)
(дистанційна форма навчання: 30 годин – онлайн)**

Назва модуля і тем	Кількість годин			
	Всього	Онлайн		
		лекція	практикум	форум
Модуль 1. Рефлексивний підхід до розвитку професійної компетентності педагога	8	5	3	
<i>Тема 1.1.</i> Історичні аспекти розвитку феномену «рефлексія»	2	2		
<i>Тема 1.2.</i> Рефлексивна педагогіка	2	2		
<i>Тема 1.3.</i> Механізми педагогічної рефлексії	2		2	
<i>Тема 1.4.</i> Сутність і структура рефлексивної компетентності педагога	2	1	1	
Модуль 2. Засоби розвитку рефлексивної компетентності педагога	14	4	10	
<i>Тема 2.1.</i> Система методів, оптимальних для активізації професійної рефлексії педагога	4	1	3	
<i>Тема 2.2.</i> Техніка «Вікно Джохарі» для виявлення перспектив власного професійного зростання	6	2	4	
<i>Тема 2.3.</i> Рефлепрактикум як комплексна програма розвитку рефлексивно-креативних здібностей педагога	4	1	3	
Модуль 3. Діагностика рефлексивної компетентності педагога	8	3	4	1
<i>Тема 3.1.</i> Основні показники сформованості рефлексивної компетентності як особистісно-професійної якості педагога	3	2	1	
<i>Тема 3.2.</i> Визначення рівня власної рефлексивної компетентності. Методики самооцінювання рефлексивної компетентності педагога	4	1	3	
<i>Тема 3.3.</i> Рефлексивний полілог	1			1
Всього:	30	12	17	1

**Навчально-тематичний план програми тематичного курсу
«Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку»**

30 годин (1 кредит ЄКТС)

(дистанційна форма навчання: 16 годин – онлайн; 14 годин - офлайн)

Назва модуля і тем	Кількість годин				
	Всього	Онлайн			Офлайн діяльність
	го	лекція	практикум	форум	
Модуль 1. Рефлексивний підхід до розвитку професійної компетентності педагога	8	3	3		2
<i>Тема 1.1.</i> Історичні аспекти розвитку феномену «рефлексія»	2	1			1
<i>Тема 1.2.</i> Рефлексивна педагогіка	2	1			1
<i>Тема 1.3.</i> Механізми педагогічної рефлексії	2		2		
<i>Тема 1.4.</i> Сутність і структура рефлексивної компетентності педагога	2	1	1		
Модуль 2. Засоби розвитку рефлексивної компетентності педагога	14	3	4		7
<i>Тема 2.1.</i> Система методів, оптимальних для активізації професійної рефлексії педагога	4	1	1		2
<i>Тема 2.2.</i> Техніка «Вікно Джохарі» для виявлення перспектив власного професійного зростання	6	1	2		3
<i>Тема 2.3.</i> Рефлепрактикум як комплексна програма розвитку рефлексивно-креативних здібностей педагога	4	1	1		2
Модуль 3. Діагностика рефлексивної компетентності педагога	8	2		1	5
<i>Тема 3.1.</i> Основні показники сформованості рефлексивної компетентності як особистісно-професійної якості педагога	3	1			2
<i>Тема 3.2.</i> Визначення рівня власної рефлексивної компетентності. Методики самооцінювання рефлексивної компетентності педагога	4	1			3
<i>Тема 3.3.</i> Рефлексивний полілог	1			1	
Всього:	30	8	7	1	14

**Навчально-тематичний план програми тематичного курсу
«Рефлексивна компетентність педагога: вектор розвитку»**

30 годин (1 кредит ЄКТС)

(дистанційна форма навчання: 8 годин – онлайн; 22 години - офлайн)

Назва модуля і тем	Кількість годин				
	Всього	Онлайн			Офлайн діяльність
	го	лекція	практикум	форум	
Модуль 1. Рефлексивний підхід до розвитку професійної компетентності педагога	8	1	1		6
<i>Тема 1.1.</i> Історичні аспекти розвитку феномену «рефлексія»	2				2

Тема 1.2. Рефлексивна педагогіка	2				2
Тема 1.3. Механізми педагогічної рефлексії	2	1			1
Тема 1.4. Сутність і структура рефлексивної компетентності педагога	2		1		1
Модуль 2. Засоби розвитку рефлексивної компетентності педагога	14	1	4		9
Тема 2.1. Система методів, оптимальних для активізації професійної рефлексії педагога	4		1		3
Тема 2.2. Техніка «Вікно Джохарі» для виявлення перспектив власного професійного зростання	6	1	2		3
Тема 2.3. Рефлепрактикум як комплексна програма розвитку рефлексивно-креативних здібностей педагога	4		1		3
Модуль 3. Діагностика рефлексивної компетентності педагога	8			1	7
Тема 3.1. Основні показники сформованості рефлексивної компетентності як особистісно-професійної якості педагога	3				3
Тема 3.2. Визначення рівня власної рефлексивної компетентності. Методики самооцінювання рефлексивної компетентності педагога	4				4
Тема 3.3. Рефлексивний полілог	1			1	
Всього:	30	2	5	1	22

Список рекомендованих джерел

1. Андрющенко О. О. Методичні засади розвитку рефлексивних умінь учителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : СТАТУС, 2019. 75 с.
2. Андрющенко О. О. Педагогічні умови розвитку рефлексивних умінь учителів початкових класів у системі післядипломної освіти. Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць / Гол. редактор Г.П. Шевченко. Вип. 6 (93). Сєвєродонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. С. 6-15.
3. Андрющенко О. О. Рефлексивні вміння вчителя початкових класів: сутність і характеристика. *Молодь і ринок*. Щомісячний науковопедагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету. Дрогобич : ДДПУ, 2018. №12 (167). С. 110–116
4. Андрющенко О. О. Сутність феномену «рефлексивні вміння педагога». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2016. Вип. 51 (104). С. 67 – 73.
5. Бабаян Ю. О., Нор К. Ф. Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя: наук. посіб. /За заг. ред. професора С. І. Якименко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. С. 231–266.
6. Бех І. Д. Рефлексія у духовному "Я" особистості. *Рідна школа*. 2011. С. 9–14.

7. Бизяева, А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. Псков: ПГПИ им. С. М. Кирова, 2004. 216 с.
8. Галузяк В. М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Щоквартальний наук.-практ. журнал. Харків : НТУ «ХПІ». 2008. №4. С. 17-25.
9. Галузяк В. М., Добровольська К. В. Розвиток професійної самосвідомості студентів вищих навчальних закладів: монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. 256 с.
10. Головіна О. Професійний розвиток вчителів: як це відбувається у Фінляндії. URL: <https://nus.org.ua/articles/profesijnyj-rozvytok-vchytelivyak-tse-vidbuvayetsya-u-finlyandiyi/> (Дата звернення: 01.08.2019).
11. Желанова В. В. Використання технологій формування рефлексивної компетентності в процесі професійної підготовки вчителя початкових класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія: зб. Наук. праць. Випуск 27. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. С. 132–136.
12. Максименко С. Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. *Психолог*. 2005. № 1. с. 19–22.
13. Марусинець М. Рефлексія як засіб інноваційної діяльності вчителя. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
14. Марусинець М. М. Професійна рефлексія вчителя початкових класів: зміст і структура. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 31. 2009. С. 109-117.
15. Мірошник О. Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. *Психологія і особистість*. 2015. №1 (7). С. 162-173.
16. Палько Т. В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. 1. Вип. 41. С. 163-168.
17. Резван О. О. Шляхи вдосконалення професійної рефлексії вчителів проектних класів «Інтелект України». *Рідна школа*. 2016. №4. С. 65–69.
18. Сенчина Н. Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.